

[18]

Fitxa

Elaboració d'una fitxa

EXTRACCIÓ DE LA INFORMACIÓ

La voluntat de la persona que elabora una fitxa és retenir la informació que, posteriorment, ha de ser utilitzada en l'elaboració d'un treball, article, investigació, etc. Per tant, el primer pas a l'hora d'elaborar una fitxa és **extreure i organitzar la informació dels documents** que s'han seleccionat. Dur a terme aquesta tasca d'extracció i organització implica una sèrie d'accions:

[1] Fer una **lectura ràpida** dels documents font: donar-hi un primer cop d'ull amb l'objectiu de localitzar-hi els capítols, apartats o passatges més interessants i útils.

[2] **Detectar-hi** els fragments o parts relacionats amb el tema o treball que es prepara. Aquestes informacions han de poder quedar recollides d'alguna manera: fotocopiades, escanejades, copiades amb l'ajut d'un processador de textos o copiades a mà en fulls, especialment si els documents són d'una biblioteca.

[3] Fer una **lectura atenta de les parts o passatges triats** i posar en relleu únicament les informacions o idees més significatives. Per això és important:

- **Subratllar-les** després d'haver llegit completament els passatges seleccionats. En aquest sentit, cal tenir en compte que només cal subratllar i marcar els fragments estrictament necessaris, ja que això permetrà de trobar còmodament les idees bàsiques durant les successives relectures (un subratllat indiscriminat o excessiu no ajuda a res).
- **Marcar** amb ratlles verticals, als marges, els fragments que cal retenir i escriure-hi títols que informin de la matèria de què tracten; s'hi poden afegir també signes personals que indiquin si una informació o idea és important o complementària, si es relaciona o es contradïu amb una altra idea o informació; si es tracta d'un exemple; si es vol copiar com a cita textual, etc.

D'aquest procés en pot sortir un **resum** del text llegit, un **fragment** copiat (cita), un **comentari** o **opinió** sobre una idea o sobre el text en general, unes **dades** concretes que poden servir per alguna cosa, una **il·lustració** o **gràfica** interessant, etc., que constituirà la **base de la fitxa** i en determinarà el tipus.

Per elaborar una fitxa de contingut cal extreure i organitzar la informació dels documents fent una lectura atenta de les parts o passatges triats i subratllant i marcant les informacions o idees més significatives.

DADES BIBLIOGRÀFIQUES

Les dades bibliogràfiques que apareixen a la fitxa ocupen l'espai inicial (definit com a zona 1, i situat a la part esquerra superior de la fitxa). **Identifica el document font** del qual s'ha extret la informació que ha motivat la creació de la fitxa.

La fitxa ha de contenir les dades bibliogràfiques suficients per saber d'on prové la informació (document font) i poder citar el document en cas que s'hagi d'utilitzar la informació o s'hagi de confeccionar una llista de bibliografia utilitzada en un treball.

Exemple

CORNELLA, Alfons. *Les autopistes de la informació. Descripció i impacte*. Barcelona: Proa. Columna, 1996. p. 86.

Si, a més de les fitxes de contingut, paral·lelament es fan fitxes bibliogràfiques dels documents que es llegeixen, no caldrà escriure les dades completes en aquesta zona, sinó únicament una breu referència (títol i autor) i pàgina o pàgines d'on s'ha extret la informació.

Exemple

CORNELLA, Alfons
Les autopistes de la informació. Descripció i impacte.
(veure fitxa bibliogràfica 01)

És important **respectar les normes de citació** establertes pel que fa a l'ordre dels elements que la componen, la tipografia, etc.

- COGNOM, Nom
- *Títol de l'obra en cursiva*
- "Títol entre cometes, en cas de tractar-se d'una part, d'un capítol, d'un article..."
- Lloc d'edició
- Editorial (empresa o institució)
- Any d'edició
- Pàgines d'on s'ha extret el contingut de la fitxa

Ampliació de continguts

La manera d'anotar les referències bibliogràfiques ve determinada pel tipus de document. A continuació, s'exemplifica la manera de confegir les referències segons el tipus de document:

[1] Llibres o monografies

SAN AGUSTIN, Arturo. *M'agrada que em facin aquesta pregunta. L'entrevista en premsa*. Barcelona: Pòrtic, 1999.

Diccionari jurídic català. Barcelona: Col·legi d'Advocats de Barcelona. Enciclopèdia Catalana, 1986.

TERMCAT. *Metodologia del treball terminològic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1990.

[2] Part d'una monografia (contribucions a publicacions col·lectives)

TUSON, Jesús. "La història de l'alfabet i la funcionalitat de l'escriptura". Dins: VILÀ, Montserrat; FARGAS, Assumpta (coord.). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Graó, 1999, p. 63-70.

[3] Documents inclosos en una publicació periòdica (diaris, revistes, anuaris, butlletins...)

GUIFREU, Josep. "La difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya". Dins *Anàlisi. Quaderns de Comunicació i Cultura*; 1980, núm. 1, p. 59

URETA, Josep Maria. "Salomó i la Seguretat Social". Dins: *El Periódico de Catalunya*, 9.2.2000, p. 8.

[4] Produccions audiovisuals o informàtiques o bé textos electrònics

UNIVERSITY OF NEW MEXICO. *Printing Terms Dictionary* [en línia]. <<http://uniprint.com/terms/a.htm>> [consulta: 17.2.2000].

El reciclatge del vidre [videocasset VHS]. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Centro Envase de Vidrio, 1990. 18 min.

La part esquerra de la capçalera de la fitxa (zona 1) incorpora les dades bibliogràfiques completes del document font per tal de poder citar-lo en cas que la informació sigui utilitzada, per exemple, en un treball.

IDENTIFICACIÓ DE L'OBRA

La informació que ocupa la **zona 2 identifica el contingut** de la fitxa, és a dir, inclou una sèrie d'indicadors, d'etiquetes, que permeten identificar amb claredat i a primer cop d'ull la informació que conté la fitxa: àmbit temàtic (o àmbits temàtics), tipologia de la fitxa (de resum, de citació, de comentari personal, etc.), rellevància de la informació, localització de la informació (capítol o apartat llegit del document font), aplicació de la informació per al treball que s'està realitzant, etc.

Exemple

TEZANOS, José Félix <i>La sociedad dividida. Estructuras de clase y desigualdades en las sociedades tecnológicas</i> Madrid: Biblioteca Nueva, cop. 2001, 397 p.	Canvi social 3 Classes socials Aspectes socials de la tecnologia RES
Relaciona les teories clàssiques de l'estratificació social amb les formes emergents d'exclusió social. Analitza les noves formes de desigualtat aparegudes en les societats tecnològiques avançades.	

És cabdal disposar d'un **sistema de classificació uniforme** en totes les fitxes, que s'haurà **decidit abans de començar**. Es poden **adoptar codis o sigles** per als diferents tipus d'informació, sempre que siguin entenedors i transparents (per exemple, RES=*Fitxa de resum*; CT=*Cita*; IMP=*Important*; etc.).

Ampliació de continguts

El criteri de claredat i transparència a l'hora de codificar les informacions garanteix l'accés a la informació registrada en qualsevol moment.

De totes maneres, per si més endavant es vol donar un ús diferent a la fitxa o bé es decideix canviar el criteri d'ordenació o de classificació, es recomana, en el cas que la fitxa s'elabori en suport paper, d'**escriure amb llapis** totes les dades d'aquesta zona.

Per a l'etiquetatge per matèries, descriptors o paraules clau que orientin sobre el contingut de la fitxa, és bo tenir en compte que hi ha **llenguatges controlats de classificació** utilitzats per professionals, que permeten descriure documents en catàlegs de biblioteques i en bases de dades bibliogràfiques en general. A les biblioteques, normalment es classifica per matèries.

Ampliació de continguts

Els llenguatges documentals de classificació són llistes elaborades de termes (terme de matèria, paraula clau, descriptor, etc.) que s'utilitzen per classificar documents en catàlegs informatitzats per a la consulta de biblioteques i en bases de dades de tot tipus amb la intenció de permetre la recuperació de la informació a partir del contingut.

Els llenguatges documentals més coneguts són les llistes de matèries, els tesaures i les llistes de descriptors. En tots tres casos, és imprescindible preveure la llista de termes abans de començar a classificar documents; tot i que sempre se n'hi poden afegir.

Les **llistes de matèries** recullen els conceptes destinats a representar de forma unívoca el tema o matèria dels documents, segons una classificació preestablerta que té l'origen en la Biblioteca del Congrés dels EUA. Pretén donar una classificació de tot el coneixement humà per matèries i submatèries.

Les biblioteques van ser els primers centres a utilitzar aquest sistema de classificar i crear els índexs de cerca.

Exemple

L'exemple prové del catàleg informatitzat de consulta de la biblioteca de la UAB. En aquest cas concret, hi ha dos camps reservats a "matèria".

TÍTOL: Estudios de planificación familiar

PUBLICACIÓ: Bogotá: Asociación colombiana para el estudio de la población, 1970-1975

PERIODICITAT: Mensual

NOTA: Continuada per: Estudios de población

MATÈRIA: Control de la natalitat -- Revistes

MATÈRIA: Demografia -- Revistes

CDU: 362.178(05)

El **tesaure** és un altre tipus de llenguatge documental controlat que es basa en una llista de termes que permeten representar el contingut significatiu dels documents. La particularitat que presenta és que es crea per a disciplines o especialitats concretes i, per tant, és més precís i especialitzat que l'encapçalament de matèries. No fixa només la matèria sinó molts altres conceptes relatius al contingut dels documents que permeten una descripció molt més precisa. Els principals conceptes que recull són els següents:

[1] Temàtics o de matèries: representen qualsevol contingut d'una disciplina.

[2] Onomàstics també anomenats **personals** o corporatius, representen un nom de persona o institució.

[3] Geogràfics o territorials: comprenen tot tipus de conceptes vinculats a llocs, països, mars, muntanyes, etc.

[4] Cronològics o temporals: representen dates, períodes, però per la seva denominació. Ex. Renaixement, Edat Moderna, etc.

Finalment hi ha **llistes de descriptors lliures**. Són llistes de termes (*descriptors*) pensats per al tipus de documents concrets que acollirà una base de dades determinada. Això fa que els termes siguin molt més precisos. De fet, es poden considerar tesaus fets a mida.

El racó superior de la dreta es reservarà per **numerar la fitxa** d'acord amb el lloc que ocupa dins d'una sèrie (si hi ha diverses fitxes d'un mateix document, d'un mateix tema, d'un mateix autor, etc.).

Exemple

L'art del segle XXI	17
Cinematografia	
Fitxa de resum (RES)	

La part dreta de la capçalera (zona 2) conté la informació que identifica la matèria, el tema o treball, a què pertany la fitxa.

INCORPORACIÓ DE LA INFORMACIÓ

La *zona 3* conté la **informació** que ha motivat la confecció de la fitxa. És important reservar **una fitxa per a cada idea o informació** (tenint en compte que si una mateixa informació no cap en una única fitxa, s'afegeix en fitxes suplementàries numerades).

Ampliació de continguts

Només en casos excepcionals (quan es tracta de dibuixos, gràfics o altre tipus de dades que no es poden copiar directament a la fitxa) es pot pensar d'incloure una referència directa al lloc on es trobarà la informació.

La informació que conté la fitxa **pot ser molt variada**: una idea, un resum, una cita textual, un comentari personal, unes dades, un gràfic, un esquema, un dibuix, un dubte, un suggeriment, etc.

Ampliació de continguts

Davant d'una informació que es creu interessant registrar, per exemple, un fragment d'un text, cal reflexionar prèviament sobre quin tipus de registre pot ser més adequat: transcriure la citació, parafrasejar-la, resumir-la, etc.

A més, aquest apartat de contingut també pot incloure, si es considera útil, **altres dades interessants**:

- Indicació sobre la **llengua** del document.
- **Localització** del document font (la biblioteca on es pot consultar, etc.).
- **Observacions** pròpies arran del text de la fitxa.
- Idees i **suggeriments d'explotació** del text de la fitxa.
- Possibles **interrelacions** amb el contingut d'altres fitxes.
- **Tipus de document** (revista, monografia, etc.). Aquesta informació és deduïble a partir de les dades bibliogràfiques de la fitxa, però de vegades es considera útil citar-ho expressament.

Exemple

SEGON, Joseph "Esthétique de la lumière et de l'ombre" Dins: <i>Revue Thomiste</i>, 4, 1939, p. 743	Treball: <i>El problema estètic en Sant Tomàs d'Aquino</i> 03
FRANCÈS ARTICLE de revista És a: Bib. C. Socials Un estudi sobre la llum i l'ombra, si bé enteses en un sentit físic, sense referències a la doctrina tomista. [No té cap interès per al meu treball]	

La **fitxa de citació** conté la transcripció literal d'un passatge d'un document preparat per ser reproduït al peu de la lletra en qualsevol treball o comentari. Pot tractar-se de les paraules d'un expert, d'un testimoni, etc. S'ha de ser molt curós a l'hora de transcriure el fragment que interessa i, si s'omet alguna part del fragment, cal consignar-ho amb punts suspensius.

Exemple

SAN AGUSTÍN, Arturo. <i>M'agrada que em facin aquesta pregunta. L'entrevista en premsa</i>. Barcelona: Pòrtic, 1999, p. 37	Gèneres periodístics Fitxa 1 Entrevista <i>Fitxa de citació</i>
"No hi ha entrevistes curtes. Hi ha entrevistes que interessen. Les idees i les reflexions no es mesuren en metres o en pàgines."	

En cas d'incloure aquestes cites en el cos d'un treball, s'haurà d'indicar la font d'on provenen; per això, interessa prendre les dades bibliogràfiques del document d'on prové.

Ampliació de continguts

En redactar un text acadèmic hi ha, sovint, la necessitat de reproduir les paraules d'un altre autor. Una manera correcta de fer-ho és la que es presenta en l'exemple. A la cita a peu de pàgina no apareix el nom de l'autor (Heller) perquè aquest ja ha estat citat en el text. Si no fos així, s'hi hauria d'incloure.

La referència completa del llibre s'haurà d'incloure en una bibliografia final; per això és important fer les fitxes amb totes les dades bibliogràfiques necessàries.

Heller ha fet al·lusió a aquesta hipòtesi, però des de diferent perspectiva. Diu així, a continuació de l'afirmació sobre el segle VI:

"El suposat artista hauria d'haver crucificat algú per reproduir exactament la patofisiologia que presenta la imatge [...]. I com la imatge és perfecta, des d'un punt de vista mèdic, li hauria estat quasi impossible reproduir l'anatomia i patofisiologia precises, llevat del cas que hagués treballat amb diversos crucificats".(1)

(1) *Anàlisi mèdic de la Sindone*, p. 98

8

La **fitxa de resum** conté el resum o la reformulació d'una idea, d'una informació o d'un text sencer. Són útils quan es tracta de conservar l'essencial d'un passatge o d'un text.

Poden incloure tot tipus d'anotacions sobre l'interès especial d'un passatge, possibles usos que es pot fer de la informació, etc.

Exemple

MAÑÀ, Francesc. "Possibles escenaris per a indústries digitals". Dins: <i>El profesional de la información</i>, vol. 9, núm. 1-2 (gener-febrer 2000): 4-10.	Tecnologies de la informació 09 (fitxa de RESUM)
ARTICLE de revista Es fa una anàlisi de l'oferta i la demanda existent en el mercat de continguts digitals. Es defineixen tres possibles escenaris de futur que es poden presentar en les <u>indústries de continguts digitals</u> *. Aquests escenaris s'han denominat "traditional", "literati" i "mobile", respectivament. Es destaca la importància que per al desenvolupament de les indústries de continguts digitals tindran les futures tecnologies i dispositius d'accés a la informació, en particular els de caràcter mòbil. <i>(aquesta idea m'interessa especialment)</i> * Empreses que generen, processen i distribueixen informació en format electrònic.	

La **fitxa de definició** recull les definicions de mots especialitzats o termes propis d'una disciplina o camp d'estudi. Aquest tipus de fitxes són habituals en treballs lexicogràfics o en qualsevol disciplina on hi hagi necessitat de fitxar un tipus de lèxic específic. Es poden utilitzar per confeccionar un glossari (petit recull de mots específics d'una àrea temàtica, definits i ordenats alfabèticament) col·locat en un annex d'un treball.

Exemple

TERMCAT. <i>Neoloteca</i> [en línia]. <http://www.termcat.es/neoloteca/index.html> [consulta: 12.1.2002]	Mot definit: editar
editar v tr Preparar les dades per a operacions posteriors, especialment per a imprimir-les o mostrar-les per pantalla. Nota: Implica operacions com ara arranjar, corregir, afegir o esborrar dades, controlar formats, fer la conversió de codis, compaginar impresos, etc. <i>anglès: edit, to; espanyol, editar; francès: éditer.</i>	

La **fitxa de comentari personal** conté les impressions personals i idees complementàries que suscita la lectura i anàlisi d'un document: relacions o comparances que es poden establir entre dues o més idees o informacions (o entre dos o més autors); opinió o comentari personal sobre el contingut d'un document o fragment, sobre algun fet constatat, sobre un aspecte amb el qual es polemitza o es mostra incertesa, sobre la utilitat de la informació; detecció de possibles inconsistències de l'obra; etc.

Exemple

	Seguretat en el treball Tractament judicial <i>Comentari personal</i>	01
He observat que el tema de la seguretat en el treball, pel que fa als aspectes judicials, no està gaire ben tractat des del punt de vista bibliogràfic, i que la poca informació que hi ha és molt recent i coincideix amb la publicació de la primera sentència judicial condemnatòria (1995).		

La **fitxa de dubtes i preguntes** permet anotar les qüestions que cal resoldre, els aspectes que cal verificar o comprovar o sobre els quals no s'ha trobat informació.

Exemple

	Model de diari mixt Treball de premsa escrita <i>(Pregunta)</i>	01
Comprovar si hi ha cap estudi o article sobre el model de diari que combina característiques de les publicacions informatives i de les sensacionalistes. <i>Buscar:</i> (Biblioteca Fac. Ciències de la Comunicació) (Publicacions del Col·legi de Periodistes)		

La **fitxa de dades** conté dades en forma de llista, de taula, de gràfic, etc. que s'han seleccionat a partir de l'observació directa o que s'han extret dels documents llegits.

Exemple

GUIFREU, Josep. "La difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya". Dins <i>Anàlisi. Quaderns de Comunicació i Cultura</i> ; 1980, núm. 1, p. 59		Premsa Distribució i difusió (Fitxa de dades)	04
Índex de difusió de diaris a Catalunya i a alguns països europeus (1978-1979)			
	Habitants (milers)	Índex (exemplars per 1.000 h.)	
Àustria	7.500	320	
Dinamarca	5.072	341	
Finlàndia	4.710	440	
Irlanda	3.130	222	
Suècia	4.180	572	
CATALUNYA	5.663	105	

Finalment cal parlar de la **fitxa d'il·lustracions**, que pot contenir qualsevol tipus de representació gràfica (fotos, mapes, dibuixos, esquemes, etc.) d'elaboració pròpia o que s'han extret (copiat, fotocopiat o digitalitzat) d'un altre document.

Exemple

CORNELLA, Alfons. <i>Les autopistes de la informació. Descripció i impacte</i> . Barcelona: Proa. Columna, 1996. p. 86.	Telemàtica Tecnologies de la Informació	07
Arquitectura client/servidor L'usuari envia ordres a un ordinador d'Internet i aquest ordinador, mitjançant un programa, les recull, les interpreta i retorna una resposta. ARQUITECTURA CLIENT/SERVIDOR 		

Com passa amb les fitxes de dades, quan aquest tipus d'informació es fa servir en un text, cal citar la font d'on s'ha extret. Per això s'han d'agafar les dades bibliogràfiques del document font, tret que es tracti d'il·lustracions de creació pròpia.

Aarquitectura client/servidor (1)

(1) CORNELLA, Alfons. *Les autopistes de la informació. Descripció i impacte*. Barcelona: Proa. Columna, 1996.

La informació que ha motivat la confecció de la fitxa es registra a la part central (zona 3). A més d'aquesta informació concreta (un resum, un fragment de text, un comentari personal, etc.) es poden apuntar dades que es consideren interessants (llengua, localització del document font, etc.).

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 18 d'Argumenta ha estat elaborada per Esteve Costa Bragulat, amb la col·laboració d'Elisenda Vilardell Almirall. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 18. Com s'elabora una fitxa. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

